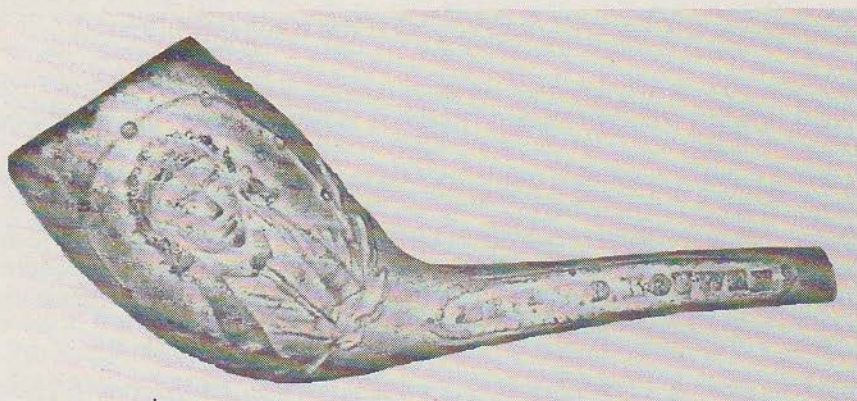

AANVULLING OP DE "PIJPEKOP VAN JUT"

door Theo Bottelier

Bladerend door oude nummers van de PKN kwam ik weer de pijpenkop tegen met de portretten van de twee vermoorde dames in Den Haag (Smiesing 1980-1983). Omdat ik eenzelfde pijpenkop bezit met wat aanvullende historische gegevens, werd besloten om een en ander op papier te zetten.

Op de pijpenkop staan de portretten van mevrouw W. Th. van der Kouwen te Cate en haar dienstbode Helena Beelo. De pijp is vervaardigd door G.J. Waagenaar te Gouda. Deze pijpen werden, blijkens een advertentie uit 1875 in het Utrechtsch Provinciaal en Stedelijk Dagblad nr. 297, door Waagenaar te koop aangeboden. Deze pijpen moeten gezien worden als een teken van gerechtigheid voor de brute moord op beide dames in 1872. In 1875 wordt de dader gearresteerd, in hetzelfde jaar brengt Waagenaar de pijp met hierop de portretten van beide dames op de markt.

Mevrouw Van der Kouwen te Cate bewoonde een statig huis aan de Bocht van Guinee waar ze een zekere stand ophield, omdat ze in het bezit was gekomen van een nalatenschap van F 50.000. Daarvan had ze dit huis gekocht en de rest gestoken in sieraden en aandelen. Als haar vriendinnen op bezoek kwamen, moesten deze met het dienstmeisje in de salon plaatsnemen waarna een grote zwarte tas op tafel werd gezet. In deze tas zaten schitterend uitgevoerde effecten die door allen werden bewonderd en daarna weer werden opgeborgen, vervolgens kwamen de sieraden aan de beurt, dit herhaalde zich bij elk bezoek.

Op 12 december 1872 werd mevrouw te Cate en haar dienstmeisje Leentje vermoord. Navraag bij de vriendinnen leverde op dat behalve alle juwelen voor tenminste F 20.000 aan bankbiljetten en zeker voor het dubbele aan effecten was verdwenen. Van de dader ontbrak elk spoor.

Door verraad kwam de zaak in 1874 aan het rollen, de politie kreeg het bericht dat Hendrik Jacobus Jut, 24 jaar, bij zijn terugkeer uit Afrika een hoeveelheid aan goud, zilver en juwelen had meegebracht.

Hendrik Jacobus had een zoon en was getrouwd met Christina Goedvolk die vroeger als dienstmeisje bij mevrouw te Cate had gewerkt en dus van haar rijkdom afwist. Het duurde echter tot 28 april 1875 voordat beiden werden gearresteerd, aanleiding was een dronkemanspartij waarbij Jut verklaarde in Den Haag de dubbele moord te hebben gepleegd.

De aanleiding tot de diefstal lag in het feit dat Hendrik Jacobus een onecht kind was van Maria Jut en op zijn papieren de aantekening had: 'vader onbekend'. Dat stak hem zo erg, dat toen Christina in verwachting van hem was en hij met haar wilde trouwen, hij de roof beraamde die tenslotte op de dubbele moord uitliep. Als de roof slaagde, kon hij met haar trouwen en zijn kind een goede naam geven, ook was hij meteen schatrijk (Jaarboek 89/90 Rijkspolitiemuseum Apeldoorn).

Hendrik Jacobus Jut werd veroordeeld tot levenslang, (de doodstraf was jaren daarvoor afgeschaft) en Christina tot 12 jaar. Beiden moesten hun straf uitzitten in het tuchthuis te Haarlem.

Dit gebouw werd gebouwd in 1609 en gesloopt in 1902. De fraaie poort van dit gebouw werd overgebracht naar het Frans Halsmuseum te Haarlem. Boven in de poort bevond zich een beeld met de voorstelling van De Liefde (Speet 1995). Jut stierf in 1878.

Wie was deze Jut? Over hem zijn weinig gegevens bekend, hij werkte als kelner in het Pico hotel aan het Haagse Spui. Of Jut echt zijn achternaam was is onzeker, de verklaring van een woordenboek bij 'kop van Jut' geeft: moordenaar uit Jutland (Van Dale 1999).

Na zijn dood werd zijn hoofd, ook wel kop, van zijn lichaam verwijderd en op sterk water gezet. Het heeft jarenlang in de anatomische afdeling van de Rijksuniversiteit van Groningen gestaan, tot studieobject voor studenten en voor de macabere nieuwsgierigheid van vele niet-studenten. In deze periode zal ook de kermisterm 'kop van Jut' zijn ontstaan.

Christina heeft na haar vrijlating in 1888 de naam Munnema aangenomen en bewoonde omstreeks 1905 in Haarlem een huis waarin zich een gevelsteen bevond voorstellende: DE LIEFDE. (Saillant detail is hier dat zowel Hendrik Jacobus Jut als ook later zijn weduwe in een pand waren gehuisvest waar de Liefde als beeld boven de ingang stond!)

Zij ging altijd in het zwart gekleed en leek een keurig net vrouwtje. Toen ze echter ging Informeren naar een vrijgekomen woning in het hofje van Guurtje de Waal te Haarlem, werd ze door een andere woningzoekende herkend als de weduwe van moordenaar Jut. Toen er over haar informatie werd ingewonnen door armenopziener Nel Cornelis, bleek zij de ene man na de andere te verschalken: op 70-jarige leeftijd had zij in haar huis nog een verhouding met een 27-jarige tuindersknecht... Zij was stevig aan de drank en had op de schoorsteen een fles eau de cologne staan om de dranklucht te verdoezelen. Ook ging het gerucht dat zij met een pistool op zak liep. Na haar herkenning vertrok zij met onbekende bestemming (Steur 1986). Van de zoon waar eigenlijk alles om begonnen was, omdat Hendrik Jacobus hem een eerlijke naam wilde geven, is niets bekend.

De hier afgebeelde pijpenkop komt uit dezelfde mal als de pijpenkop die wordt afgebeeld op pagina 68 in PKN 23. Op beide pijpenkoppen is een foutje zichtbaar dat zich bevindt boven de afbeelding van mevrouw Van der Kouwen. Om het portret is een kader aangebracht met enkele cirkeltjes. Rechts naast de bovenste cirkel bevindt zich het foutje in de vorm van een half cirkeltje. Ook zijn de maten van de koppen gelijk, hoogte: 47mm, breedte: 2,9mm en diameter monding: 24mm.

Op de linker steelzijde is de naam van mevr. v.d. Kouwen met pareltjes omkaderd en op de rechterzijde die van H. Beelo.

De naad van de rokerszijde is weggewerkt en vertoont een streepjesmotief, de andere naad is niet weggewerkt.

Over de moordzaak is in 1970 een roman verschenen van J. Fabricius, genaamd: De kop van Jut.

Foto's: J. van Rijsbergen

Geraadpleegde literatuur:

- Jaarboek Rijkspolitiemuseum Apeldoorn, Het Haagse volk eiste de kop van Jut, 1989/1990, p. 35 t/m 37.
- Smiesing, P., Een bijzondere pijp, PKN 8, 1980, p. 2 t/m 3.
- Smiesing, P. K., De pijpekop van Jut, PKN 23, 1983, p. 68 t/m 69.
- Speet, B., Vijfhoek, Raaks en Doelen, 1995, p. 28.
- Steur, A.G. van der, Arm in Haarlem, herinneringen van de Haarlemse armenopziener Nel
- Cornelis, 1986, p. 62 t/m 64.
- Van Dale, Groot woordenboek der Nederlandse taal, 1999, p.1513